

Källa: SCB

STATISTISKA CENTRALBYRÅNS KUNDTIDNING NUMMER 3 • 2011

SCB

Statistics Sweden

Statistiska centralbyrån

Grattis

Arbetskrafts-
undersökningarna
fyller 50 år!

► Möt de stora användarna av AKU

Anders Borg, Hillevi Engström, Anna Danielsson Öberg,
Peter Wolodarski, Roger Mörtvik, Tord Strannefors,
Mats Larsson och Jesper Hansson.

► Möt också Skolverkets **Christina Sandström**,
chef för utbildningsstatistiken, som berättar om
framtida utmaningar.

SCB:s Konjunkturseminarium

– Sverige i en turbulent omvärld – Vart är konjunkturen på väg?

SCB arrangerar två konjunkturseminarier per år i samband med att rapporten "Sveriges ekonomi – statistiskt perspektiv" släpps. Detta seminarium har temat Sverige i en turbulent omvärld – Vart är konjunkturen på väg? Vi kommer att fördjupa oss kring internationell utveckling och globaliseringsprocessen. *Karolina Ekholm*, vice riksbankschef, kommer att medverka.

Dag 4 oktober, kl. 09.30–11.30

Plats Garnisonen, Karlavägen 100, Bullerbyn

Demokratidagen

SCB:s enhet för demokratistatistik arrangerar för åttonde året i rad en halvdagskonferens på temat demokrati. Några av programpunkterna är:

■ Kvinnors politiska deltagande ur ett globalt perspektiv.

■ Europeisk tilltro till demokratiska institutioner.

■ Vad händer i den europeiska lokaldemokratin?

Och vad kan Sverige lära?

■ Opinionsströmmar under mandatperioder.

Moderator för dagen är Sören Holmberg, professor vid Göteborgsuniversitet.

Dag 4 oktober, kl. 13.00–16.45

Plats Garnisonen, Karlavägen 100, stora hörsalen

Saltsjöbadskonferensen

– SCB:s årliga konferens om produktivitet

SCB arrangerar varje år en konferens på temat produktivitet. Konferensen är en del av vårt arbete att förbättra det ekonomiska statistiska systemet. Under konferensen presenteras ett antal mikro- och makroekonomiska studier med fokus på olika aspekter av produktivitet samt artiklar från SCB:s årsbok om produktivitet.

Dag 5–6 oktober, kl. 09.00–17.00

Plats Grand Hotell, Saltsjöbaden

Lär dig mer om index

SCB presenterar index och serverar frukost. Detta är ett tillfälle för alla som arbetar med avtal att få information om index och att ställa frågor.

Program

■ En introduktion till index

■ Att välja index

■ Att räkna med index

Dag 20 oktober, kl. 08.00–09.30 (frukost serveras från 07.45)

Plats Garnisonen, Karlavägen 100, Bullerbyn

Demografidagen

Demografidagen är ett årligen återkommande seminarium inom området *Demografisk analys*. Seminariet är kostnadsfritt och under eftermiddagen kommer nyligen avslutade studier från SCB:s Prognosinstitut att presenteras.

De rapporter som presenteras är bland annat: *"Tredje barnet – en ny trend"* och en ännu utgiven rapport om invandrarnas återutvandring. På seminariet presenteras också studier om parbildning och separationer.

Dag 27 oktober, kl. 13.00–17.00

Plats Armémuseum, Hörsalen

Lär dig publicera din egen statistik

Kurs i datalagring och publicering av statistik med programvaran *PC-Axis* för de som jobbar med hantering, lagring och exponering av statistik.

Dag 15–16 november, kl. 09.00–16.00

Plats Garnisonen, Karlavägen 100, Bullerbyn

 För mer information om seminarierna eller kurserna, besök www.scb.se/kurser och seminarier

Tips!

Hur fungerar kommunernas uppgiftslämnande i Räkenskapssammandraget, RS?

Slutrapporten är klar och finns på www.skl.se!

SCB samlar varje år in uppgifter om kommunernas verksamhetsindelade bokslut i Räkenskapssammandraget, RS.

Sveriges Kommuner och Landsting, SKL är en viktig användare av uppgifterna och beroende av att tidsplaner för inlämning och publicering hålls. Både SKL och SCB hade behov av att veta mer om vilka problem som uppgiftslämnarna har och varför många kommuner har svårt att lämna uppgifterna till RS i tid.

LÄS SLUTRAPPORT FRÅN PROJEKTET "Studie av kommunernas arbete med RS" som nu finns på SKL:s webbplats www.skl.se under Sök cirkulär och RS.

**Sveriges
Kommuner
och Landsting**

Foto: Monica Holmberg

AKU

– en undersökning i världsklass

I augusti 2011 var det 50 år sedan SCB gjorde sin första arbetskraftsundersökning, AKU. Detta nummer av Källa:SCB är något av ett temanummer för att fira AKU:s 50-årsjubileum vid SCB.

Bakgrunden till AKU var flera. En viktig faktor var naturligtvis den vikt som målet om full sysselsättning haft i den ekonomiska politiken sedan andra världskriget, liksom framväxten av arbetsmarknadspolitiken och dess roll som ekonomiskt-politiskt medel. Det gjorde att behovet av att följa utvecklingen på arbetsmarknaden ökade. Sysselsättning och arbetslöshet har under de senaste 50 åren alltid stått högt upp på den politiska dagordningen.

AKU ger en heltäckande redovisning av hur det ser ut på arbetsmarknaden. Syftet är att beskriva de aktuella sysselsättningsförhållandena och ge information om utvecklingen på arbetsmarknaden. Den omfattar nu befolkningen i åldern 15–74 år.

Utvecklingen på arbetsmarknaden är central för alla som arbetar eller intresserar sig för politik och samhällsfrågor i många avseenden.

Den är en bra konjunkturmätare för det ekonomiska läget och ett viktigt underlag vid uppföljningar och utvärderingar av den förda ekonomiska politiken. Den är också viktig när man ska följa upp frågor som t.ex. social sammanhållning, integration, jämställdhet och vilka som står utanför arbetsmarknaden. Den ger således en indikation på "vart Sverige är på väg".

Arbetskraftsundersökningarna har under sin existens utgjort ett allt viktigare underlag för politiska beslut, forskning, analyser samt prognoser av utvecklingen på arbetsmarknaden och av den ekonomiska utvecklingen.

Sett över hela 50-årsperioden har det sammantaget skett stora förändringar i undersökningen, såväl till innehåll som omfattning.

AKU har existerat i 50 år och med den betydelse som den har som underlag för politiska och andra beslut, kommer den säkert att finnas i 50 år till i någon form.

Arbetskraftsundersökningarna i Sverige har under sin livstid utvecklats till en undersökning som tillhör de allra främsta i världen i sin kategori. Den lever väl upp till SCB:s vision om att vara i världsklass på att samla in och förädla data till statistisk information, anpassad till kundernas och användarnas behov. Det är min förhoppning att AKU får fortsätta att utvecklas så att den även de kommande 50 åren är en undersökning i världsklass.

*AKU kommer
säkert att finnas
i 50 år till
i någon form.*

Stefan Lundgren
Generaldirektör

Källa: SCB

SCB:s kundtidning ges ut av Statistiska centralbyrån.

Ansvarig utgivare: Stefan Lundgren, SCB,

08-506 941 00.

Redaktion: Monica Holmberg, SCB, chefredaktör

019-17 61 67.

Redaktionens adress: SCB, 701 89 Örebro.

Tfn 019-17 60 00. E-post monica.holmberg@scb.se

Layout: Ateljén, SCB

Redigering: Monica Holmberg, SCB.

Tryckning: Tabergs Tryckeri, Taberg Media Group.

SCB:s kundtidning trycks i en upplaga av 10 000 exemplar och distribueras till SCB:s kunder.

Foto omslag: Monica Holmberg, SCB.

ISSN 1104-8476.

URN:NBN:SE:SCB-2011-A08TI1003-_pdf (pdf)

- 2 Detta händer på SCB i höst!**
- 3 GD har ordet**
AKU – en undersökning i världsklass
- 5 Finansminister Anders Borg**
beskriver AKU som en temperaturmätare
- 6 Anna Danielsson Öberg**, arbetsmarknadsreporter
på SvD skriver om sina år med AKU
- 7 Arbetsmarknadsminister Hillevi Engström**
– Vi behöver hjälp att tolka siffrorna, man behöver inte
vara expert på allt!
- 8 Peter Wolodarski**, ledarskribent på DN
– Det krävs kompetenta uttolkare för att
sammanhangen ska bli begripliga
- 9–11 Hur använder du AKU i ditt arbete?**
Källa: SCB har pratat med fyra stora användare av
Arbetskraftsundersökningarna: **Roger Mörtvik** på TCO,
Tord Strannefors på Arbetsförmedlingen, **Mats Larsson**
på LO och **Jesper Hansson** på Konjunkturinstitutet
- 12** Två erfarna fältintervjuare om åren med AKU
- 13 AKU-resan**
Hassan Mirza, chef för AKU, berättar om hur allt började och hur
Arbetskraftsundersökningarna har utvecklats under de 50 åren
- 14–15 Skolverkets chef för utbildningsstatistiken,**
Christina Sandström om Skolverket och
framtida utmaningar

7

13

Tips

STATISTIK för alla

Foldern med snabba fakta om Sverige. Den är kostnadsfri och kan beställas i enstaka exemplar såväl som till hela grupper. Beställ eller ladda ner den på www.scb.se under tjänster/klassrummet.

AKU – en temperaturmätare

Arbetsmarknaden är en indikator på hur vi mår och vart vi är på väg, menar Anders Borg i en intervju för Källa: SCB den 22 augusti.

– AKU är en av hörnstenarna i vår statistik. Det är en av de tidsserier vi följer mest noggrant när vi bevakar konjunkturen, ett verkligt användbart material.

Anders Borg, finansminister sedan 2006 med ansvar för *Finanspolitik, Internationellt ekonomiskt samarbete, Skatter och Statens budget.*

Foto: Carl-Johan Friman

Vilken betydelse har AKU för dig som finansminister?

AKU är viktig av flera skäl. För det första är alltså arbetskraftsmätningar den bästa konjunkturmätaren för det ekonomiska läget och en indikator på sysselsättningen, arbetslösheten och hur många som är deltidssysselsatta eller under-sysselsatta. Uppgifterna kommer relativt tidigt jämfört med andra data.

För det andra vet alla vi som sysslar med politik och samhällsfrågor att arbetsmarknaden är central när det gäller social sammanhållning – det är en stor del av människors liv och viktig för fortsatt försörjning i form av pension. Det är en indikator på ett strukturerat Sverige – på hur vi mår och vart vi är på väg.

AKU gör det också möjligt att djupare studera hur de utsatta grupperna, såsom ungdomar och äldre, påverkas av olika åtgärder.

Vilka utmaningar ser du för ekonomin och särskilt arbetsmarknaden på kort och lång sikt?

Arbetsmarknaden ligger något efter andra konjunktursvägningar. Det betyder att vi senare i höst kan se hur den har reagerat. Jag antar dock att det ser relativt bra ut – och att det så förblir under nästa tremånadersperiod. Senare i vår kan det se mörkare ut. Då gäller det för regeringen att följa AKU och Arbetsförmedlingens

statistik och vidta åtgärder på kort sikt – där då en sänkning av restaurangmomsen kan vara en åtgärd som gynnar bland andra ungdomar.

I det långa loppet gäller det kanske mer att fånga in den invandrade befolkningen med utbildning och andra insatser. Jag tror att åtgärder som ska fungera på lång sikt är kopplade till just arbetsmarknaden. Det gäller att se till att man *orkar* vara kvar längre, men också att man *vill* vara kvar lite längre. Helt klart är att Sverige avviker på ett negativt sätt när det gäller ungdomsarbetslösheten. Det är väldigt bekymmersamt och det har hållit i sig under snart tio år, oavsett konjunktur. Det är en stor utmaning som tillsammans med att integrationen måste fungera bättre. Helt avgörande för vår utveckling blir hur vi lyckas få in och behålla människor på arbetsmarknaden. Fakta på detta område kommer just från Arbetskraftsundersökningarna.

I Sverige, Norge – och kanske också Holland, har invandringen haft karaktär av flyktninginvandring, till skillnad från många andra länders arbetskraftsinvandring som till exempel i USA. I Kanada, Frankrike och andra europeiska länder har invandringen mer byggt på tidigare förbindelser mellan länder. Utifrån detta läge har vi dock klarat oss relativt bra. Men visst är det otillfredsställande att det i vissa grupper finns en väldigt hög arbetslöshet.

Det är givet att det tar ett tag att komma in på arbetsmarknaden – och att det då ska finnas trygghetsåtgärder. Det är positivt ur ett demografiskt perspektiv att folk kommer till Sverige – samhället blir ofrånkomligt bättre när människor kommer hit!

Tillfällen då AKU har varit avgörande för beslut?

Under krisen 2009 fram till första delen av 2010 följde jag AKU intensivt varje månad. Hur skulle arbetslösheten påverkas – skulle den öka uppåt 12 procent som vi befarade? Jag levde väldigt nära Arbetskraftsundersökningarna och väntade varje gång den skulle publiceras!

Uppgifter som saknas i AKU och som du skulle vilja få bättre belyst?

Jag tycker nog att man har utvecklat Arbetskraftsundersökningarna under åren. Det är hög kvalitet på uppgifterna. Men visst kan man alltid förbättra där det finns viss osäkerhet.

Tillsammans med *Konsumentpriser* och *Nationalräkenskaper* är Arbetskraftsundersökningarna den viktigaste undersökningen för den ekonomiska politiken. Men jag litar på att SCB alltid arbetar vidare med förbättringsarbete. Stort tack för det jobb ni gör, säger Anders Borg.

Monica Holmberg /Hassan Mirza

Med digitaliseringen kunde
alla som ville och var med och
betalade kalaset, nämligen
skattebetalarna, ta del av det.

”

Ovärderliga samtal med SCB:are

1997 ändrades allt. AKU blev datoriserat. Och det innebar att de exklusiva meddelanden som gick till journalister, politiker och andra utvalda nu var tillgängliga för alla. En förbättring, absolut. Men med komplikationer.

Anna Danielsson Öberg

Som nybliven arbetsmarknadsreporter i slutet av 1980-talet lärde jag mig att det fanns siffror på allt inom mitt område. Arbetslöshet, sysselsättning, hur länge folk jobbade på dagarna eller upp i åldrarna, vilken utbildning de hade och var de jobbade. Varje månad kom en redovisning från AKU. De kom via faxen på redaktionen. Ibland, inte minst under den djupa 1990-talskrisen, var vi åtminstone två arbetsmarknadsreportrar på SvD som mer eller mindre slet pappren ur maskinen. Hade arbetslösheten minskat eller ökat? Vilka grupper hade ökat sin sysselsättning och hur gick det för ungdomarna? Frågorna var många. När kunskapen behövde fördjupas och det var ofta nödvändigt, ringde vi kontaktpersonerna som redovisades längst ner i meddelandet. Med tiden blev de vana. ”Vad är det den här gången, då?”, var inte en ovanlig kommentar. Samtalen var ovärderliga. Frågorna besvarades, svaren ledde ofta till nya frågor, som besvarades och ledde till artik-

lar. En hel del av dem hade inte blivit av utan de där samtalen.

Sen blev SCB och därmed AKU som så mycket annat digitaliserat. I AKU:s fall ledde det till att de där spännande siffrorna gick att komma åt med några klick på datorn. Därmed kunde alla som hade tillgång till en dator själva läsa månadsredovisningarna och skaffa sig en egen bild över hur arbetsmarknaden utvecklades. Men det betydde också att kontaktpersonerna fick mer att göra. Det gick inte längre att fråga om specialkörningar. Istället hänvisades till olika underlag och excelark. Mer eget arbete var helt enkelt nödvändigt. Och på sätt och vis var det rättvist. Tidigare kunde det kännas som om vi var några nördar som mer eller mindre ockuperade AKU:s kontaktpersoner varje månad. Med digitaliseringen kunde alla som ville och var med och betalade kalaset, nämligen skattebetalarna, ta del av det.

Numera är utbudet av siffror obegränsat. Den som skriver in ”arbetslöshet” i datorns sök-

ruta i dag får över 4,6 miljoner träffar. Siffror från EU:s eurostat blandas med hänvisningar till tidningsartiklar, organisationer – och AKU. Med några ytterligare knapptryck går det inte bara att få en bild av arbetsmarknaden i Sverige utan också av Europa och världen. Vid anblicken av den här informationen tänker jag på alla nya arbetsmarknadsreportrar och andra som söker kunskap om arbetsmarknadens funktions-sätt. Jag påstår inte för ett ögonblick att det var bättre förr. Men om den omfattande kunskapskälla som AKU utgör, upplevs som för komplicerad att använda, finns risken att det bara är en exklusiv skara som hanterar underlagen – igen. I en digitaliserad värld kanske det behövs fler stödpersoner som guidar rätt. Det är en politisk fråga eftersom det kräver resurser. Politiker till höger och vänster som hävdar att de brinner för jobbfrågan har en möjlighet här. Varför inte skapa allmänhetens statistikguider för jobbstatistiken? ■

Vi behöver hjälp att tolka siffrorna

– man behöver inte vara expert på allt

Först en kort briefing och sedan en fördjupad analys. Då är det hela vår statistiska enhet, med både nationalekonomer och statistiker, som går igenom siffrorna på längden och tvären, säger Hillevi Engström i en intervju för Källa: SCB den 22 augusti.

Foto: Monica Holmberg

Hillevi Engström, arbetsmarknadsminister sedan 2010 med ansvar för Arbetsliv och Arbetsmarknad.

Vilken betydelse har AKU för dig som arbetsmarknadsminister?

Den betyder naturligtvis väldigt mycket. Som tidigare ordförande i Arbetsmarknadsutskottet bad jag SCB komma till utskottet för att få förklaring till siffrorna. Jag är inte statistiker och heller inte nationalekonom. Men jag har väldigt stor nytta av AKU – och överhuvudtaget statistik från SCB. Den är tillförlitlig och användbar.

När siffrorna kommer analyserar tjänstemännen resultaten och sedan har vi en genomgång på drygt en timme. Och den är obligatorisk för mina medarbetare, just eftersom vi då går igenom allt. Först en kort briefing och sedan en fördjupad analys. Då är det hela vår statistiska enhet, med både nationalekonomer och statistiker, som går igenom siffrorna på längden och tvären!

Vi politiker behöver hjälp att tolka siffrorna – man behöver inte vara expert på allt. Och att SCB fortfarande kommer till utskottet innebär att jag införde en bra tradition!

Tillfällena då AKU har varit avgörande för beslut?

Det är en viktig information tillsammans med annat. Men just när det gäller de svaga grupperna på arbetsmarknaden, så har den varit av

stort värde. Jag jobbar mycket med utlandsfödda och just när det gäller att studera skillnaderna mellan svenskfödda och utlandsfödda har AKU varit av konkret nytta. *Erik Ullenhag, Tobias Billström* och jag själv har startat ett projekt för att fånga statistiken och ge bättre fakta i ämnet. Det visar sig att glappet har minskat mellan dessa båda grupper, men trots allt är det en enorm skillnad! Vi vill också belysa hur stor del av de utlandsfödda som har bra utbildning, men som ändå saknar jobb. Vi kommer att kontakta företag och organisationer för att visa att så här ser det faktiskt ut! Att visa grafer på läget ger en konkret bild. I rena tal har vi dock aldrig varit så många i jobb som nu!

Vilka utmaningar ser du för den svenska arbetsmarknaden på kort och lång sikt?

De som befinner sig utanför arbetsmarknaden – utrikes födda, unga utan utbildning, dvs. de som inte har någon grund att stå på, är en utmaning. Vi arbetar nu med budgeten, men här gäller det att jobba på lång sikt. På kort sikt försöker jag vara ute och resa runt för att träffa just de här tre grupperna. Men här måste jag verkligen vådja; det här är inget som en regering kan lösa själva – det måste till ansträngningar från alla för att anställa dessa grupper!

Uppgifter som saknas i AKU och som du skulle vilja få bättre belyst?

Det finns färre uppgifter om funktionsnedsatta. Här kommer rapporter endast vartannat år – de skulle jag vilja se mer frekvent.

Generellt tror jag att vi som inte är statistikproffs behöver mer förklaringar i text, inte bara en graf. Alltså att bryta ner informationen i mer text till vanliga begrepp, det önskar jag mig. Dessutom undrar jag över jämförbarheten mellan EU-länderna – fungerar den? Vi i Sverige är väldigt seriösa, som jag uppfattar det. När vi diskuterar jämförbarhet och var gränserna går för begreppet ungdomsarbetslöshet i Norden, så visar det sig att vi menar olika – att vi har olika mått. Är ändå uppgifterna jämförbara, undrar Hillevi Engström.

Hassan Mirza, ansvarig för AKU vid SCB:

– Jämfört med 1990-talet har jämförbarheten mellan länderna förbättrats avsevärt, men vissa olikheter i förutsättningar och tradition i statistikframställning och olikheter på ländernas arbetsmarknadsstruktur försvårar jämförelser – men ja, i stort sett är uppgifterna jämförbara.

Hassan Mirza/Monica Holmberg

Att tolka arbetslöshet är svårt,
och det krävs nästan alltid
mer än ögonblicksbilder för
att förstå utvecklingen.

”

Kompetenta uttolkare behövs för att sammanhangen ska bli begripliga, skriver Peter Wolodarski

När jag skriver detta i mitten av augusti är medierna fulla av kommentarer till S-ledaren Håkan Juholts sommartal. Lena Mellin, chef för Aftonbladets samhällsredaktion, kommenterade Juholts anförande dagen därpå under rubriken: "Han tummar – på sanningen."

I sitt tal hävdade Håkan Juholt också att arbetslösheten är högre i dag än den var 2006. Det kan diskuteras. Sedan dess Sverige anslutit sig till EU:s sätt att beräkna arbetslösheten vilket är helt annorlunda. Lena Mellins artikel framkallade snabbt reaktioner bland socialdemokrater som är aktiva i sociala medier. LO-ekonomen Torbjörn Hållö påpekade – med hänvisning till SCB – att arbetslösheten i juni 2011 var högre än arbetslösheten i juni 2006.

I sin artikel hänvisar Lena Mellin också till SCB. Men bara den som läser texten noga, och gör egen huvudräkning, upptäcker att Håkan Juholts påstående om arbetslösheten faktiskt är sant, även om det inte ger hela bilden.

En av styrkorna med SCB:s arbetskraftsundersökningar är att man kan göra jämförelser långt bak i tiden, trots att den borgerliga regeringen efter maktskiftet 2006 ändrade statistiken och gjorde den direkt jämförbar med andra EU-länder. För gruppen 15–74 år sträcker sig datamaterialet tillbaka till 2001 och för 16–64 år till 1987.

Hur har då arbetslösheten utvecklats under regeringen Reinfeldt? Svaret är att den vid maktskiftet för ungefär fem år sedan var 6,6 procent, vilket kan jämföras med 7,4 procent i juli 2011

(säsongrensade data). Håkan Juholts påstående om just arbetslösheten är alltså korrekt.

I samhällsdebatten svänger sig politiker och debattörer med en mängd olika sifferuppgifter. De flesta av oss har inte tid att nagelfara de påståenden som förs fram, än mindre möjlighet att granska primärkällorna. För att det offentliga samtalet inte ska falla sönder i ändlösa diskussioner om vilka uppgifter som är sanna måste den offentliga statistiken hålla högsta klass. Detta är ingen liten fråga, vilket krisen inom euroområdet och det tillhörande statistikfusk i Grekland påmint om.

Den dagen det inte går att lita på centrala statistiska mått – som arbetslöshet, sysselsättning och BNP-tillväxt – undermineras demokratin och politiker fattar beslut på felaktiga grunder.

SCB:s arbetskraftsundersökningar har gjort skäl för sitt goda rykte. Tack vare kvalificerade medarbetare och skickliga chefer som Hassan Mirza och Berndt Öhman är det ingen som i dag ifrågasätter AKU-mätningarnas trovärdighet.

Det fanns de som till en början kritiserade den borgerliga regeringens EU-anpassning av arbetslöshetsmättet. Men egentligen handlade det om att återställa statistiken till vad som gällde före 1987. Om man på någon punkt kan tala

Peter Wolodarski

om politisk styrning av SCB så var det när dåvarande arbetsmarknadsminister Anna-Greta Leijon 1987 – tvärt emot ILO:s rekommendation – beslöt att heltidsstudenter inte skulle ingå i arbetslöshetsmättet.

Att tolka arbetslöshet är svårt, och det krävs nästan alltid mer än ögonblicksbilder för att förstå utvecklingen.

Håkan Juholts hade som sagt rätt när han sade att arbetslösheten stigit under Fredrik Reinfeldts tid som statsminister. Till bilden hör emellertid också att Sverige och västvärlden genomgått den allvarligaste finanskrisen sedan 1930-talet. Är en ökning från 6,6 till 7,4 procent i det perspektivet mycket eller litet? Och hur ska man förstå att sysselsättningen under samma period ökat med cirka 140 000?

För att den politiska debatten ska bli meningsfull måste man kunna lita på de siffror som diskuteras. Men som med all statistik krävs kompetenta uttolkare för att sammanhangen ska bli begripliga. De sammanhangen har SCB:s AKU-grupp många gånger klargjort för mig. ■

Hur använder du AKU i ditt arbete?

Källa: SCB frågar fyra stora användare och prognosanalytiker: Vad betyder AKU för dig, vilka utmaningar ser du och vilka drömmar har du vad gäller nya statistikområden?

*Vi har pratat med **Roger Mörtvik** på TCO, **Tord Strannefors** på Arbetsförmedlingen, **Mats Larsson** på LO och **Jesper Hansson** på Konjunkturinstitutet.*

Text: Monica Holmberg

Roger Mörtvik är samhällspolitisk chef vid TCO:s utredningsverksamhet sedan snart tolv år. Roger har tidigare forskat på bl.a. Arbetsmiljöfonden om det livslånga lärandet.

– Jag använder AKU regelbundet för att läsa av vad som händer inom arbetslivet, för statistikuppföljning och utveckling. Uppgifterna används även för våra egna rapporter.

Ofta använder vi registerbaserad arbetsmarknadsstatistik från SCB för longitudinella serier på utvecklingen, som rörligheten på arbetsmarknaden.

Speciellt minne

Nyligen använde vi AKU för att studera vad som påverkade ungdomsarbetslösheten – hur många som har blivit uppsagda på grund av ”utLAS:ning”*. Vi fick stor nytta av AKU i debatten och det gav stor genomslagskraft.

Utmaningar och nya behov av statistik

Utmaningarna gäller främst jobbskapande och utanförskap. Statistiken borde bättre följa vart

människor tar vägen. Vad händer med de som varit sjukskrivna, arbetslösa eller saknar utbildning och vad händer över tid? Det vore intressant med bättre tidsserier för att följa hur det går för olika grupper, men jag upplever att det ofta saknas data till exempel över hur individuella erfarenheter påverkar faktiskt agerande på arbetsmarknaden. Jag vet inte om det beror på integritetsaspekter eller på behov av nya datainsamlingsmetoder.

Jag vill också ha bättre statistik över de grupper som inte har en fast position på arbetsmarknaden, de med tillfälliga jobb, timanställningar med mera.

Är detta möjligt?

Jag upplever att det har blivit svårare att få fram den typen av uppgifter under årens lopp, bl.a. på grund av integritetsaspekter. Men det borde gå att göra bättre, att följa grupper, till exempel långtidsarbetslösa och sjukskrivna. Nu ligger mycket av ansvaret på myndigheterna och de är inte alltid helt öppna. Det handlar förmodligen om att bättre kunna samköra uppgifter. Som användare är det svårt att veta var informationen finns – för det gör det troligtvis. Även för vana användare som vi på TCO, är det ibland svårt att veta vilka databaser vi ska använda.

Jag önskar att SCB oftare själva tog fram fler uppgifter på hur situationen på arbetsmarknaden utvecklas – vilka problemen är och vilka förbättringar som har skett. Det innebär att

Foto: Jann Lipka

SCB forskar och analyserar mer för att skapa intresse och ökad användning av statistiken.

Drömstatistik

Jag drömmer om en utvecklad form av återskapad Folk- och bostadsräkning, med fokus på inkomster, jämställdhet och arbetsliv. En del av detta finns redan men inte så samlat som det skulle behövas. I det skulle ligga att också väva ihop hur folk har det på jobbet, med hur det går på arbetsmarknaden.

Jag önskar att kunna koppla ihop arbetsmarknadsdata med arbetskraften för att få en heltäckande bild av hur det samverkar. En AKU ihop med en Folk- och bostadsräkning – det är min dröm, säger Roger Mörtvik! ■

* Lag om anställningsskydd

** ULF - Undersökningarna om levnadsförhållanden

Tord Strannefors

Foto: Magnus Pettersson

Tord Strannefors är prognoschef och har sedan lång tid tillbaka jobbat med prognosfrågor på Arbetsförmedlingen.

– AKU är den viktigaste källan tillsammans med Arbetsförmedlingens intervjuundersökning för att prognostisera arbetskraft, sysselsättning och arbetslöshet. AKU är den enda källan som delar in befolkningen i olika aktiviteter. Den redovisar vad befolkningen som inte är på arbetsmarknaden gör, liksom den delar in olika sysselsättningsstatus – exempelvis om anställningen är fast eller tillfällig och om man arbetar hel-

eller deltid. Ja, listan kan göras lång men AKU fångar också de undersysselsatta på ett bra sätt.

AKU kontra Arbetsförmedlingens statistik

Det har alltid pågått en diskussion om vad som gäller som det officiella arbetslöshetsmåttet i Sverige. Vilken statistik gäller för arbetslösheten? AKU gäller som officiell statistik, med vårt samtycke! Den processen tog lite tid och debatten pågick från sent åttio-tal till tidigt nittio-tal. Sedan mitten av nittio-talet är AKU den officiella statistiken, och den insikten är en fördel för alla som sysslar med arbetsmarknadsbevakning.

Vår egen statistik beskriver de som är inskrivna på förmedlingen, dvs. ej sysselsatta. Vår statistik är däremot viktig för att kunna bryta ner material på grupper och regioner. De flesta arbetslösa är inskrivna hos oss, och i AKU ställs frågan hur man söker jobb vid arbetslöshet. AKU kartlägger även "ombytessökande" på ett bra sätt, en grupp som inte så ofta vänder sig till Arbetsförmedlingen.

AKU har stor betydelse när det gäller att jämföra arbetslöshetsnivå i olika länder och den ökade när definitionen harmoniserades inom EU. Detsamma gäller för arbetskraft, sysselsättning och ej i arbetskraften. Arbetsförmedling-

ens statistik bör inte användas vid internationella jämförelser.

Speciella minnen

Strejken 1980! AKU genomfördes inte april månad – väldigt frustrerande. Flygledarna strejkade och Arbetsgivarverket svarade med att lockouta flera myndigheter, bl.a. Arbetsförmedlingen och SCB. Detta bröt naturligtvis också tidsserierna.

Utmaningar för AKU och för arbetsmarknaden

AKU håller inte för nedbrytning för länsanalyser – förutom för de tre stora regionerna *Skåne*, *Västra Götaland* och *Stockholm*. Det är otillfredsställande.

Den strukturella arbetslösheten är ett stort problem för arbetsmarknaden – många saknar utbildning och många har fel utbildning. Vi måste täcka behoven bättre. Det krävs betydligt bättre information om yrke och framtid! Integrationen är också ett problemområde. Det är alldeles för många utomeuropeiska födda som står utanför arbetsmarknaden, framför allt utomeuropeiskt födda kvinnor.

Jag tillhör de som uppskattar det nya arbetslöshetsbegreppet men det skapar också problem. Den nya definitionen har medfört att ungdoms-

Mats Larsson

Foto: Monica Hölmlberg

Mats Larsson är utredare och statistiker på LO:s Arbetslivsenhet sedan sedan 10 år. Mats var SCB:are under 90-talets första år och arbetade bland annat med AKU.

– Jag använder ofta AKU, det är ett viktigt underlag för en rad områden som arbetstider och sysselsättning. Nyligen publicerades exempelvis rapporten *Röster från facket och jobbet, synen på löner och löneskillnader*, en undersökning som genomfördes i samarbete med SCB och bygger på cirka 4 500 intervjuer. I detta fall drogs urvalet från AKU.

Speciellt minne

1991 började jag på AKU vid SCB. 1987 tillkom en rad frågor, bland annat om facklig anslutning som 1991 ansågs användas för lite av externa användare. Jag fick i uppdrag att utreda och genomförde en enkät som fick stor uppmärksamhet av bland andra Sven Nelander här på LO. Det gav upphov till LO:s rapport om facklig anslutning. Sven har gått i pension och jag har tagit över ansvaret för rapporten – cirkeln är sluten.

ten. För 20 år sedan fanns jag alltså på den andra sidan och utredde den viktiga frågan för oss som statistikanvändare.

Utmaningar och nya behov av statistik

Osäkra anställningsformer är svåra att fånga upp och där händer det mycket nytt. Visstidsanställningar poppar upp i olika former, exempelvis enstaka timmar, dag för dag. Arbetade timmar genom bemanningsföretag är också svåra att fånga i AKU – som mäter en given vecka.

Drömstatistik

Jag har fått frågan tidigare, som ledamot i SCB:s Insynsråd (*Källa: SCB nr 3 2008, red. anm.*) och angav då en dröm om lönestatistiken uppdelad efter avtalsområden.

arbetslösheten ökat kraftigt, vilket sammanhänger med att studerande som söker arbete räknas in i arbetslösheten. Merparten av dessa ungdomar ser utbildningen som sin huvudaktivitet, vilket är mycket positivt. Det är viktigt att alla som beskriver ungdomsarbetslösheten tar hänsyn till detta så att problembilden blir korrekt för olika beslutsfattare.

Drömstatistik

Tänk om vi kunde bryta ner AKU på yrken och länsnivå! Det vore ett väldigt lyft. Men då krävs ett större urval eller att urvalet får en annan stratifiering. Båda är väldigt svåra att få igenom. Men i dag är det omöjligt att få aktuella siffror för exempelvis sysselsättningsgrad för mindre län. Här får man använda siffror från den registerbaserade arbetsmarknadsstatistiken, RAMS. Det materialet publiceras bara en gång om året och bygger på data som är drygt ett år. Nu finns alltså uppgifter från 2009. Flödesstatistiken som tas fram inom AKU är mycket värdefull, men här kan man göra mycket mera.

Men som sagt – AKU är värdefull och vi behöver de tidshistoriska serierna, sammanfattar Tord Strannefors. ■

I dag svarar jag att en ytterligare fråga i AKU om det finns kollektivavtal på arbetsplatsen – vore en dröm. Om jag ska drömma riktigt ordentligt vore det att AKU också skulle kunna fånga in den utländska arbetskraften – framförallt i byggbranschen. Och svartarbete vore intressant att få med, avslutar Mats Larsson skrattande! ■

Jesper Hansson

Foto: Peter Nerström

Jesper Hansson är chef för Konjunkturinstitutets prognosavdelning som ansvarar för de prognoser över svensk ekonomi som myndigheten publicerar fyra gånger per år. Jesper har också ett förflutet på Riksbankens avdelning för penningpolitik.

– AKU är den primära statistik-källan för att följa utvecklingen på arbetsmarknaden. Våra prognoser bygger främst på SCB:s statistik. Arbetsmarknaden är central för konjunkturen och den ekonomiska politiken. Vi analyserar konsekvenserna vid varje månadsrapportering och kompletterar AKU med Konjunkturbarometern* och Arbetsförmedlingens statistik.

Speciellt minne

Själv har jag ingen jättelång erfarenhet – jag började med konjunkturbevakning 2001 – så det första jag kommer på är ett tråkigt minne. 2005 ändrades metoden för AKU och vi fick ett brott i tidsserien. Vi visste helt enkelt inte hur hög arbetslösheten var! Samtidigt var det en het diskussion och debatt under 2004 och 2005 om konjunkturläget. BNP-tillväxten låg hög, men arbetslösheten ökade – var det då en konjunkturuppgång? I detta läge var tidsseriebrottet än mer problematiskt. Dessutom hade KI och Riksbanken olika uppfattningar – ja, debatten var livlig.

Personligen anser jag att BNP-statistiken är mer svårtolkad än arbetsmarknadsstatistiken, där man faktiskt ser uppgifterna tydligt och klart. Procentuell utveckling av BNP i fast pris är betydligt svårare att tolka konjunkturutveckling ifrån än AKU.

Utmaningar och nya behov av statistik

Jag anser nog att den befintliga statistiken täcker våra behov. Men vi behöver långa tidsserier. Det skulle också vara bra med mer lättillgänglig flödesstatistik för fler grupper vad gäller arbetsmarknadsstatus. Det skulle vara bra att få den uppdelad efter ålder och region. Det skulle kanske kräva att urvalet utökas vilket kanske inte låter sig göras, men drömma kan man!

Drömstatistik

Drömmen är just flöden över olika arbetsmarknadsstatus och för olika åldersgrupper och regioner. Uppdelning i åldersgrupper låter sig göras, men då bara för landet totalt, inte på stad respektive landsbygd. Tänk om vi kunde följa 16–20-åringar på stad och landsbygd – och om jag nu får drömma riktigt ... uppdelat på finare nivåer än så, för regioner och etnicitet! De är kanske inte så realistiska med tanke på vad det skulle kosta, avslutar Jesper Hansson. ■

* Konjunkturbarometern är en månatlig enkätundersökning som vänder sig till hushåll och företag. Den ger snabba, kvalitativa indikationer om viktiga ekonomiska variabler som produktion och anställningsplaner.

Förr hade man mer **TID**

Datinsamlingen för AKU sker genom telefonintervjuer. Intervjuerna är organiserade i en fältorganisation och ett centralt intervjuarcenter i Örebro. Dagligen arbetar 150–160 intervjuare med AKU varav en tredjedel finns i intervjuarcentret i Örebro. En person som blir utvald att delta, kontaktas första gången via brev med information om undersökningen. Intervjupersonen blir uppringd åtta gånger med tre månaders mellanrum.

Birgitta Blomgren, intervjuare sedan 1987.
Birgitta är fältintervjuare i Region Väst.

Visst såg samhället annorlunda ut när jag började. Förr hade folk TID – eller i alla fall tog sig tid! Vissa saker har dock blivit lättare.

Nu kan vi snabbt bli meddelade via mejl om någon inte vill bli kontaktad. Under en tvåveckorsperiod ska vi annars försöka nå folk, dock max tolv gånger. Man deltar totalt åtta gånger, med tre månaders mellanrum. De som ställer upp fullföljer nästan alltid undersökningen. Samtalen tar mellan tre och fem minuter, beroende på om personen jobbar regelbundet eller ej.

Det är mest på kvällar som vi kontaktar folk. Normalt ringer jag fram till 20.00 eftersom jag bor och jobbar ”på landet” – de har senare vanor i storstan. Stockholmare har knappt hunnit hem till dess. Lantbrukare är inte heller så tidiga på kvällen. Detta är sådant man lär sig med åren tillsammans med viss lokalkännedom. I vissa fall ringer vi riktigt tidigt – det är inget ”nio till fem-jobb” precis!

Jag försöker främst nå folk på fast telefon. Det är inte så kul när folk står i kön på ICA eller sitter på motionscykeln – men visst har det blivit lättare med mobiltelefoner. Då kan man i alla fall boka en lämpligare tid.

De gamla pappersblanketterna skickades fram och tillbaka eftersom det handlar om en panelundersökning. Samma blanketter som vi skickat till Örebro kom tillbaka tre månader senare. Det var stora mängder som gick via postverket och jag fick skaffa en stor brevlåda

I dag går arbetet snabbare, men urvalet har blivit större med åren – 30 000 personer varje månad! Dessutom kan det finnas tillägsfrågor, nu är det aktuellt med frågor om funktionshinder.

*Det är inte så
kul när folk står
i kön på ICA.*

Maj-Britt Johansson, intervjuare sedan 1986.
Maj-Britt är fältintervjuare i Region Tvärs.

Samhället var inte så stressigt när jag började man hade mer tid. All telefonförsäljning gör det svårare, folk blir helt enkelt trötta på frågor.

Mina minnen är främst att folk är positiva när man ringer. Det kanske beror på att de har fått brev om undersökningen. Man pratar vid under två år, en gång i kvartalet. Många gånger blir man nästan lite kompisar. Det är inte alltid samma intervjuare som ringer, men vi som jobbar ”ute på fältet” brukar dock täcka upp vårt område. Detta gör också att vi kan åka ut ”på span” för att lägga en lapp i brevlådan om att vi inte lyckats få kontakt. Nuförtiden kan dock portkoder ställa till det för oss.

Det är viktigt att nå så många som möjligt – det är en yrkesstolthet! I dag har vi också fått möjlighet att nå personer via fler register som finns tillgängliga att söka adresser i. Eftersom de arbetslösa är svåra att nå är denna utökade hjälp bra. Det är ju oerhört viktigt att de utanför arbetsmarknaden finns med i AKU!

I dag är det nog fifty/fifty vad gäller fast, respektive mobil telefoni. Vi ringer oftast kvällstid, men vi kan också nå många på dagtid – främst de inom vården eller de arbetssökande. En del personer är ambitiösa och har förberett sitt svar på frågan om antal arbetade timmar den vecka de tror att vi kommer att fråga om. Det kan ibland vara lite svårt med tanke på att de inte vet exakt vilken vecka vi kommer att fråga om.

Förr fick vi hem en massa datablanketter med posten som underlag för AKU intervjun. Vilken tur att jag bor på landet! Jag fick hjälp av en serviceinriktad lantbrevbärare. Nu går allt elektroniskt – det är bara att trycka på en knapp, när vi har kodat klart.

Resultaten av vårt arbete ser vi i de pressmeddelanden som publiceras på webbplatsen varje månad och vi ser det genom arbetsmarknadspolitiska åtgärder såsom praktikplatser och ungdomsjobb. Visst blir man allmänbildad som intervjuare! Man förstår att undersökningen är väldigt viktig – nu har den dessutom utökats och åldersmässigt sträcker den sig numera upp till 74 år efter EU-direktiv.

AKU-resan

Bertil Olsson tillträdde som generaldirektör för Arbetsmarknadsstyrelsen 1957. Flera arbetsmarknadsåtgärder startades i linje med den s.k. Rehn-Meidner-modellen som utformade dåtidens "nya arbetsmarknadspolitik". Det är i denna miljö som Bertil Olsson ser till att den första AKU:n genomförs på prov i maj 1959; med den amerikanska Labour Force Surveys som förebild. **Sommaren 1961 flyttas undersökningen till SCB och AKU-resan börjar.**

Ett löpande utvecklingsarbete och kvalitets-tänkande har alltid kännetecknat AKU. Statistiken har genomgått många förändringar och AKU har blivit en central statistik både för att följa konjunkturen – och därmed en del av underlaget för finans- och penningpolitiken – och för analysen av arbetsmarknaden och dess olika grupper. Några milstolpar i dess 50-åriga historia:

1963: stencilerade "råtabeller" som var föregångare till dagens grundtabeller.

1966: AKU utvidgas till att, förutom att vara kvartalsvis, omfatta tio referensveckor under hösten med ett urval på hela 60 000 personer. Detta för att AKU skulle fylla tomrummet mellan folkräkningarna.

1970: SCB äskade i slutet av 1960-talet medel för att utföra AKU månadsvis under åtta månader. Men den dåvarande finansministern Gunnar Sträng tyckte att det var av vikt att undersökningen skulle genomföras under årets alla månader. Från 1970 utförs AKU varje månad med två angränsande helgfria veckor som mätperiod. Dagens rotationssystem infördes i syfte att uppnå högre noggrannhet av skattningar för förändringarna mellan närliggande kvartal.

1987: AKU genomgick den kanske största förändringen under dessa 50 år. Definitioner och

det nya frågeformuläret anpassades till rekommendationer från ILO, *International Labour Organization*. Nya frågor, bl.a. om anknytningsgrad, tillkom och ny klass- och kontrollblankett infördes inom ramen för s.k. beroendemätningar. Dessa ändringar har varit avgörande förutsättningar för utvecklingen av flödesstatistik och tidsserier med lägre bruskomponent.

1990: AKU-intervjun genomförs från 1990 med datorstöd. Tidigare registrerades respondenternas svar på papper.

1993: löpande mätveckor införs: AKU mäter därmed *alla* årets veckor, mot tidigare två per månad. Det är en utveckling av stor betydelse där säsongvariationerna fångas in bättre. Det ger bättre redovisningar av grupper med lös anknytning till arbetsmarknaden. Det möjliggör att faktiskt arbetade timmar och personer i arbete m.m. mäts på ett sätt som är anpassat till nationalräkenskaperna.

1999: en ny skattningsmetod införs som gör att alla uttag från AKU, på regional såväl som på riksnivå och för alla undergrupper, är konsistenta.

2005: AKU EU-anpassas efter flera års utvecklingsarbete.

2007: AKU följer ILO:s rekommendationer och EU-regleringar även på *redovisningsnivå* då heltidsstuderande som söker och kan arbeta, klassas som arbetslösa. Ett första tabellpaket av flödesstatistik börjar publiceras löpande efter långvarigt utvecklingsarbete: flödesdata publicerades första gången i *Aktiv arbetsmarknadspolitik* (SOU 1996:34).

2008: AKU:s kvalitet har under de senaste åren förbättrats i flera dimensioner. Bakgrunden är regeringens mål för att öka sysselsättningen, dvs. antalet och andelen personer *i arbete*. Målet ska uppnås genom minskad arbetslöshet, ökat utbud av arbetskraft och minskad frånvaro bland dem som klassas som sysselsatta, speciellt på grund av långvarig sjukdom. SCB fick i upp-

Hassan Mirza

Foto: Monica Holmberg

drag av regeringen att förbättra och utöka redovisningen av *personer ej i arbete* – med fokus inte enbart på sysselsatta och arbetslösa. Uppdraget innefattade även förbättringar av flödesstatistik. För detta syfte har månadsurvalet utökats med 8 000 personer. Flera nya tabellpaket över stock och flöden har tillkommit. Expansionen av redovisningar från AKU är ännu inte avslutad.

För att förbättra jämförbarheten över tiden redovisas, sedan februari 2010, säsonggrensade och trendserier utöver originalserierna. SCB planerar att tillgängliggöra sammanlagt cirka 3 000 konsistenta månads- och kvartalsserier till alla intressenter av arbetsmarknadsstatistik i slutet av jubileumsåret.

Den svenska AKU:n ligger, trots brister och ännu ej uppfyllda ambitioner, i framkanten av utvecklingen – om inte bäst i klassen. Detta är inte enbart SCB:s förtjänst. Det hänger främst samman med både kraven och stödet från Finans- och Arbetsmarknadsdepartementen, KI och andra myndigheter, liksom från arbetsmarknadens parter och forskarvärlden. Jag vill här ta tillfället i akt och tacka er alla och uppmana er att fortsätta ställa krav på AKU.

Hassan Mirza,
hassan.mirza@scb.se

Skolverket om framtida utmaningar

Källa: SCB har träffat **Christina Sandström**, chef för Skolverkets enhet för utbildningsstatistik som består av 21 personer. Den 1 juli i år infördes en ny skollag vilken innebär stora förändringar för statistiken.

– Vi måste naturligtvis förändra statistiken efter de nya reglerna, vilket kommer att innebära tidsseriebrott, säger Christina.

Den 14 oktober flyttar Skolverket till gemensamma lokaler på Flemingsgatan på Kungsholmen i Stockholm. Myndigheten firar dessutom 20 år.

Vilka områden ansvarar Skolverket för?

Vi ansvarar för förskola och skolan fram till högskolan. Statistiken gäller uppgifter om barn, elever, personal, kostnader och utbildningsresultat. Vi ansvarar även för statistik över svenska skolor utomlands. Det handlar om 20 skolor med 1 400 elever. Däremot ingår inte statistik över de svenska elever som går i andra länders skolor.

Foto: Monica Holmberg

Vilka är de stora framtida utmaningarna inom skolvärlden?

Det gäller att vända trenden med de sjunkande resultaten och den minskande likvärdigheten. Sverige konkurrerar på en världsmarknad – vi får inte komma efter i utbildningshänseende! Dessutom har Sverige en ambition att tillhöra de länder som har bäst likvärdighet. Det får inte vara avgörande i vilken skola man går. Det gäller alltså att arbeta utifrån de nya läroplanerna och vända den nedåtgående trenden – ett jättejobb! Dessutom är det en rad förändringar på gång inom för-, grund- och gymnasieskolan. Bland annat införs lärarlegitimation och nytt betygssystem redan i höst.

En utmaning för skolan är också de invandrade barnen som kommer in allt senare i den svenska skolan. För de som kommer före skolstarten ser vi inga större resultatskillnader, men för övriga blir det svårare att klara skolan.

Reaktioner på lärarkollektivet på nya betygssystemet?

Jag upplever att lärarna ser positivt på skolreformerna. Direktkontakter med lärarna är dock inte så vanliga för oss som jobbar med statistiken, men det har diskuterats mycket i medierna om betygsinflation. Det blir enklare att visa nyanser med fler betygsnivåer. Men visst kan vi komma

att se hack i statistiken innan det nya har satt sig, det har vi sett vid tidigare omläggningar.

Vad är nytt när det gäller betyg till gymnasieskolan?

Behörighet till nationella program har skärpts från tre till tolv godkända ämnen. För yrkesutbildningar gäller åtta ämnen. Tanken är god – det gäller att man på detta sätt ska kunna klara studierna. De som inte klarar behörighetskraven kan få genomgå introduktionsprogram för att bli behöriga.

För de som inte passar in i skolan finns lärlingsprogram. Här har vi genomfört en studie på första kullen – en grupp som inte är helt lätt att nå med enkäter. Vi har tagit hjälp från skolorna och hoppas nå hälften av eleverna. Vi ville följa eleverna för att se om de klarade detta system bättre. Det är inte helt självklart att det är lättare med tidiga morgnar och att jobba med äldre människor hela dagarna. Det är kanske trots allt trevligare att vara i skolan med jämnåriga. Vi hoppas att studien är klar till i november när ett betänkande i ämnet också ska redovisas.

Thoren Business School/Foto: Monica Holmberg

Skolverket ansvarar för den officiella statistiken om förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola och vuxenutbildning. Varje år publiceras data om barn, elever, personal, kostnader och resultat. Även andra uppföljningar görs, liksom fördjupade analyser och internationella studier.

Alla elever har rätt att utvecklas så långt som möjligt utifrån sina egna förutsättningar. Även de som lätt uppnår kunskapsmålen.

www.skolverket.se

Några fakta

- 96 procent av alla 6-åringar börjar i förskoleklass.
- 99 procent av grundskoleeleverna går vidare till gymnasieskolan.
- En årskull består av ca 100 000 elever.

Hur fungerar uppgiftslämnandet vad gäller fristående skolor – innebär det problem för statistikens kvalitet?

Min bild är att det inte handlar om skolform, uppgiftslämnandet är personberoende. Men det är oerhört många aktörer mot förr när det gällde våra 290 kommuner och då ökar risken för fel naturligtvis.

De fristående skolorna är numera ofta större företag, hela koncerner som Kunskapsskolan och John Bauer. Förr handlade det mer om föräldrakooperativ och konfessionella skolor. Koncernerna har naturligtvis större administrativa resurser.

Vad är trenden – ökar fortfarande antalet fristående skolor?

Ja, det ökar – dock i jämnare takt när det gäller grundskolor. Gymnasieskolor ökar otroligt fort. I dag är det 12 procent av eleverna i grundskolan och 24 procent i gymnasieskolan. Nya skollagen innebär uppstramning och utbildningarna blir mer likriktade. Det kan göra att det inte blir lika intressant att byta skola eller välja alternativ. Skolinspektionen avgör om det finns elevunderlag innan man får tillstånd att starta en ny skola. Kommuner har också sinsemellan börjat samarbeta för att tillsammans få elevunderlag och hitta lösningar för konkurrenssituationen.

Det lär finnas kommuner i Sverige som helt saknar kommunala gymnasieskolor – vilka är de?

På gymnasienivå är det så i tolv kommuner. I fem kommuner finns bara fristående gymnasieskolor. Det handlar främst om pendlings- och förortskommuner. Ungdomar vill troligtvis in till stan – det är mer spännande!

Kommunerna betalar skolplatser i form av bidrag till friskolorna och väljer ibland helt enkelt att låta eleverna gå någon annanstans. Det krävs i vissa fall mer resurser att driva utbildningarna i egen kommunal regi.

Om elever och föräldrar ska kunna använda uppgifterna krävs de på lokal nivå

Hur ser det ut i andra länder i Europa?

I Danmark finns privata skolor sedan länge och numera är det ungefär som i Sverige antalsmässigt. I Finland, Norge och Island är det ovanligt med privata alternativ, det rör sig om någon procent. England har dubbla system, dels privata internatskolor där studierna finansieras med stipendier och föräldraavgifter, dels fristående skolor som liknar Sveriges. I Holland är privat-skolor vanliga.

I våra kontakter med USA trodde de på språkförbistring – kunde det vara möjligt att man betalar fristående skolor med offentliga medel, samtidigt som skolorna kan ta ut eventuella vinster? Men visst är det så. Detta är något man ska titta på och en utredning är tillsatt.

Vad har du för önskemål vad gäller statistikförsörjningen – finns det någon drömstatistik för dig?

Snabbare statistik utan avkall på kvalitet! Resultaten publiceras nu ett halvår efter mätillfället. Det borde vara tre månader; en månad för uppgiftslämnarna, en för bearbetning och en för analysarbete.

Naturligtvis handlar det om att myndigheter inte har kunnat satsa på stora it-lösningar för granskning och avrapportering. Men andra har lyckats! Vi skulle bli upprörda om vi inte fick omedelbar information om resor och bostäder.

Det är en infrastrukturfråga och det hjälper inte att ha en fin bil om vägen är dålig!

I dag kommer alltså uppgifterna först en termin senare. Om elever och föräldrar ska kunna använda uppgifterna krävs de på lokal nivå, inte riksnivå. Det är för sent när läsåret är över. I en tid av skolval är det viktigt med information i rätt tid. Studievägledare blir oerhört viktiga i sammanhanget.

När tror du att det är möjligt att korta ner processen?

Det krävs stora investeringar så det är svårt att sja om. Kommunernas stora system kan säkert anpassas, men det handlar om våra och SCB:s.

Min dröm är alltså ett snabbare insamlings-system för att halvera tiden men med samma goda kvalitet. Statistiken ska bli lättillgänglig och möjlig att nå på olika nivåer, där nya målgrupper på så sätt kan använda vår information.

Hur fungerar samarbetet med SCB?

Vi har ett gott samarbete. Upplever det dock som något svårare efter omorganisationen vid SCB med separat insamlingsavdelning. Det blir fler parter som ska kommunicera och det kan bli lite problematiskt ibland.

Ni använder Facebook och Twitter i er kommunikation. Hur jobbar ni?

Det handlar om ett halvårs försöksverksamhet som troligtvis fortsätter. Ett tiotal personer bevakar frågorna, som till största delen kommer från lärarkollektivet. Det är en grupp som vi normalt inte har kontakt med. Det är mycket positivt!

Kontakta gärna **Christina Sandström** på Skolverket via e-post:
Christina.Sandstrom@Skolverket.se

Monica Holmberg

B

Porto
betalt

SCB *tipsar!*

Filmade presskonferenser

Numera filmas SCB:s presskonferenser om BNP. Du kan se dem på **www.scb.se** ett par timmar efter presskonferensen. Filmerna finns tillgängliga fram till nästa presskonferens.

Statistisk årsbok – nu som app

I slutet av september lanserar vi Statistisk årsbok 2011 som en gratis applikation till Apples läsplattor, iPad. Du som användare kan på ett enkelt sätt navigera mellan de olika ämnesområdena, spara dina favoriter och dela med dig av det du finner intressant till dina vänner genom Facebook eller e-post.

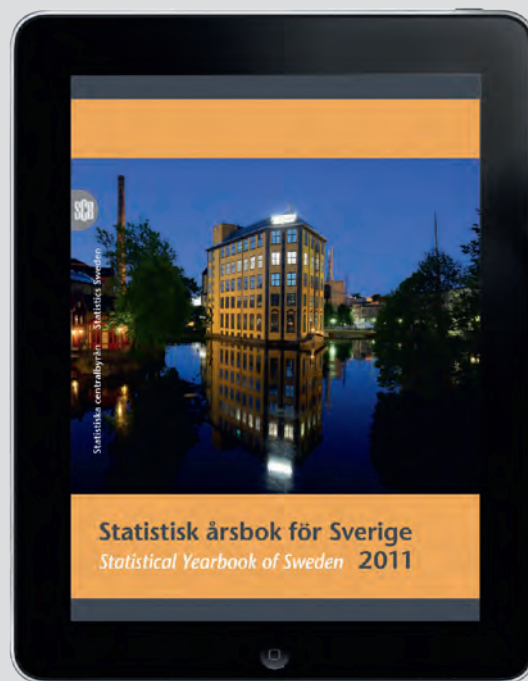
Så laddar du ner applikationen

Gå in i **App Store** i din iPad eller på Apples webbplats.

Sök exempelvis på SCB eller Statistisk årsbok.

Ladda ner applikationen och därefter kan du börja använda den.

Via applikationen kan du skicka synpunkter om årsboken och dess nya format till oss på SCB.

Källa: SCB

Statistiska centralbyrån
Statistics Sweden

SCB, Box 24300, 104 51 Stockholm

Besöksadress: Karlavägen 100

tfn: 08-506 940 00

e-post: scb@scb.se

SCB:s Kundservice

tfn: 08-506 948 01

e-post: information@scb.se

SCB, 701 89 Örebro

Besöksadress: Klostergatan 23

tfn: 019-17 60 00

e-post: scb@scb.se

www.scb.se